

Monumentnummer*: 515113

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 09 oktober 2000
Kadaster deel/nr 82981/51

Woonplaats* Leiden
Gemeente* Leiden
Provincie* Zuid-Holland

Locatiennaam Leiden
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Leiden
Sectie* M
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 3063

Omschrijving**

Inleiding

VILLA uit 1909, in een aan de Art Nouveau verwante bouwstijl, gebouwd in opdracht van dr. Anton Willem Nieuwenhuis (1864-1953), hoogleraar in de land- en volkenkunde van Nederlands-Indië, en zijn vrouw dr. Margaretha Nieuwenhuis- Van Uexküll Guldenbandt (1873-1970), die was geboren te Kowno in Litouwen en daarna in Zwitserland was opgeleid als biologe.

Tussen 1904 en 1909 kocht het echtpaar een stuk grond aan de Jan van Goyenkade. Margaretha had in Zürich ook les gehad aan de Polytechnische School en ontwierp zelf de villa. De in Leiden zeer actieve aannemer Botermans bouwde het huis, dat in 1911 werd voltooid. In 1913 kreeg het ontwerp een eervolle vermelding in een gevelwedstrijd die was uitgeschreven door B&W in Leiden.

Het huis werd door de familie Nieuwenhuis 'Ons Eiland' genoemd vanwege de situering. Het staat op een driehoekig perceel dat aan twee kanten grenst aan water (de Vliet en de Trekvaart) en aan één kant aan het perceel van de burens. Na de tweede wereldoorlog kreeg het van de buurtbewoners de bijnaam 't Kasteeltje'. In eerste instantie wilde Margaretha op iedere hoek een torentje laten bouwen, waardoor het huis een waar kasteeltje was geworden. Juist om deze reden kreeg ze voor dit ontwerp van de gemeente geen toestemming. Het huis heeft bovendien een bijzondere fundering: het staat niet op heipalen maar op stapel funderingen (taps toelopende blokken).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kelder benoemd tot officiële schuilkelder van de gemeente. Als voorzieningen werden er toen toiletten en banken in gebouwd en om de paar meter zware betonnen palen van de Leidse betonwarenfabriek Wernink.

In het huis staan nog ledenradiatoren met Art Nouveau reliëfs van de NV Rotterdamsche Centrale Verwarmings Maatschappij. Op zolder en in het souterrain zijn in een latere fase kamers gebouwd. De badkamer op de eerste verdieping is verbouwd tot keuken.

Omschrijving

De onderkelderde villa is opgetrokken op een nagenoeg vierkante plattegrond over twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak met leien in Maasdekking.

Het hoektorentje, enkele erkers en uitbouwen en de loggia geven het huis een asymmetrische en onregelmatige verschijningsvorm. De gevels zijn opgetrokken in rode verblendsteen boven een hoge deels gebosseerde en deels gefrijnde kunststenen plint met een hardstenen dekrand, waarin zich de vensters van het souterrain bevinden. De rechtgesloten vensters hebben bovenlichten met een fijne roedenverdeling. Onder de vensters hardstenen waterdorpels, boven de vensters hardstenen lateien.

Een hardstenen trap tussen gemetselde balustrades met hardstenen leuning leidt naar de hoofdingang van het huis, centraal in de voorgevel (zuid). Rond het ingangsportiek is een hardstenen lijst aangebracht met schijnvoegen en een segmentboog. In de portiek een paneeldeur onder een schouderboog met zij- en bovenlichten. Links op de hoek van de voorgevel, een achzijdige toren. De toren telt drie bouwlagen, waarvan de derde bouwlaag uitkraagt boven een rondboogfries en wordt beëindigd door onder een met leien in Maasdekking gedekte spits. Rechts op de eerste verdieping een loggia met drie rondbogen op twee hardstenen zuilen. De zuilen steunen op een gemetselde balustrade met hardstenen afdekplaat. In de zijgevel heeft de loggia nog een opening onder een rondboog. In het dak bevindt zich boven de ingang een grote dakkapel onder een aan beide zijden uitzwenkende segmentboog.

Het grootste deel van de rechter zijgevel (oost) risaleert ten opzichte van de rechter vensteras. In de risaliet een driezijdige erker onder een schilddak. In het dakvlak daarboven een grote dakkapel onder een lessenaardak.

Van de achtergevel (noord) risaleert het linkerdeel, waarin zich een deur boven een trap bevindt. De trap is uitgevoerd in dezelfde bossage als de plint en heeft een gemetselde balustrade met hardstenen leuning. Rechts van de risaliet steekt het trappenhuis met heldere traplichten onder een plat dak uit boven de gootlijst van de kap.

Links in de linker zijgevel (west) een grote vijfzijdige erker met daarop een balkon met een gemetselde balustrade met hardstenen dekplaten. Boven de erker in het dakvlak een grote rechtgesloten dakkapel. Verder wordt het dak opgesierd door pironnen op de hoeken, kleine vlakgedekte dakkapelletjes, hoge gemetselde schoorstenen en een lage schoorsteen.

Het interieur van de villa is grotendeels in de oorspronkelijke staat bewaard gebleven. De kamers op de begane grond en verdieping zijn gerangschikt rond een centrale hal. In het verlengde van de ingang bevindt zich het trappenhuis.

Typerend voor het huis zijn de paneeldeuren met eenvoudige geometrische indeling, onder bovenlichten met roeden. In de kamers onder andere: vensterbanken met en zonder verwarming en roosters, suitedeuren met panelen, eenvoudige stucplafonds, enkele schouwen, houten vloeren en een ingebouwde kast. De ledenradiatoren met Art Nouveau reliëfs zijn voor een groot deel uit de andere ruimtes verplaatst naar de hal. Een Art Nouveau ledenradiator met bordenwarmhoudkastje is verplaatst van de eetkamer op de begane grond, naar de eerste verdieping. In de hal zijn onder meer bewaard gebleven: wit en rood marmer op de vloer in het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

tochtportaal, tochtdeuren met geëtst glas, een in visgraat gelegde parketvloer, de bordestrap met houten panelen en balusters, een fonteintje, en de eenvoudige lijsten op het plafond en de wand.

In de toiletten en keuken onder meer: granito vloeren, lambriserings van metro- tegels, witjes, sierranden en stortbakken. Op zolder houten kapspanten.

Waardering

Het pand is van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde wegens de aan de Art Nouveau verwante bouwstijl van het exterieur en de bijzondere interieuronderdelen in deze bouwstijl die bewaard zijn gebleven.

Dankzij de beeldbepalende ligging van het huis aan de Vliet en Trekvaart is het pand stedbouwkundig gezien van grote waarde.

Het exterieur is gaaf, van het interieur zijn veel onderdelen gaaf bewaard gebleven.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis